

Klaar voor 18 jaar

Jaarlijks verlaten 6.000 jongeren een pleeggezin, jeugdzorginstelling of justitiële jeugdinrichting. Ze worden achttien jaar en ineens moeten ze zichzelf zien te redden. Dat lukt niet iedereen. Een aantal jongeren heeft zich als ervaringsdeskundigen verenigd in *I'm Ready!* Ze geven tips over een goede voorbereiding op zelfstandigheid.

De meeste jongeren die een pleeggezin of instelling verlaten, zijn goed in staat om met wat hulp en praktische begeleiding een zelfstandig bestaan op te bouwen. Maar als deze begeleiding ontbreekt, wordt hun weg naar zelfstandigheid er een vol hobbels. Veel jongeren zijn bijvoorbeeld nog onvoldoende in staat om zelf initiatieven te nemen, zelfstandig gesprekken te voeren met instanties en werkgevers of hun financiën op te orde te houden.

Deze jongeren hebben vaak een complexe jeugd achter de rug en hebben meestal geen sociaal netwerk waar ze steun kunnen vragen. Als de overgang naar praktische zelfstandigheid na hun achttiende niet goed verloopt, stapelen de problemen zich snel op. Er is risico op uitval uit studie of werk, een gebrek aan inkomen, schulden, of nog erger: verslaving of dakloosheid.

◀ *Augustine (18) uit Sierra Leone groeide op in een pleeggezin. Hij voetbalt bij Jong PSV. Portret uit 18x18. Pleegkinderen op de drempel*

Nieuwe voorstellen

Martin van Rijn, staatssecretaris van VWS, erkent dat dit probleem al jaren speelt. In februari dit jaar gaf hij opnieuw aan dat hij meer aandacht wil voor deze jongeren. Betrokken instellingen moeten – in samenwerking met gemeenten – met nieuwe voorstellen komen. De voorbereiding op zelfstandigheid moet starten ruim voordat jongeren achttien jaar worden.

Door de decentralisatie zijn er volgens Van Rijn nieuwe kansen voor gemeenten en zorgaanbieders om dit hardnekkige probleem op een andere manier te benaderen.¹ Voor de zomer zal de staatssecretaris – in de voortgangsrapportage 'Geweld in Afhankelijkheidsrelaties' – verder ingaan op de doorlopende leerlijn 18-/18+ en goede voorbeelden verzamelen.

Kinderrechten

Om de continuïteit van zorg en ondersteuning te waarborgen, is het belangrijk dat gemeenten en samenwerkingspartners elkaar goed weten te vinden en duidelijke afspraken maken. Ook het VN-Kinderrechtencomité, dat toezicht houdt op de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag, sprak zich vorig jaar in haar aanbevelingen aan Nederland hierover uit.

Het Kinderrechtencomité constateert een gebrek aan structurele vervolgzorg voor jongeren die jeugdinstellingen en pleegzorg verlaten en roept op tot goede voorlichting, het aanleren van vaardigheden en voldoende mogelijkheden voor jongeren om op eigen benen te kunnen staan.

Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten via de Jeugdwet verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning aan jongeren tot achttien jaar. De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) laat er geen misverstand over bestaan. Gemeenten zijn verplicht om continuïteit te bieden aan jongeren die vanaf hun achttiende verjaardag geen jeugdhulp meer kunnen krijgen. Wethouders moeten in een plan beschrijven hoe zij gaan zorgen voor die continuïteit en hoe zij jongeren daarover informeren. Diverse andere wetten zorgen ervoor dat jongeren een beroep kunnen doen op begeleiding en hulp. Zoals de Zorgverzekeringswet, de Participatiewet en de Wet langdurige zorg.

Toch maken deze wetten de toegang tot zorg voor 16-plussers niet eenvoudiger. Jongeren weten vaak niet wat ze kunnen verwachten na afronding van de hulp, op wie ze een beroep kunnen doen of hoe ze zich kunnen voorbereiden op het doolhof aan regels. Bovendien blijkt uit onderzoek van het jongerenteam *I'm Ready!* dat hulpverleners in de jeugdhulp ook niet altijd voldoende weten wat jongeren na hun achttiende te wachten staat.

I'm Ready!

Jongeren met ervaring in de jeugdhulp kunnen precies vertellen wat zij op hun weg naar zelfstandigheid nodig hebben. Kinderrechtenorganisatie Defence for Children startte daarom – samen met Stichting Alexander en een aantal andere organisaties – het project *I'm Ready!*. Zij vroegen jongeren om leeftijdsgenoten te interviewen over hun ervaringen met jeugdhulp en de voorbereiding op zelfstandigheid. Zij hebben zo onderzocht wat jongeren nodig hebben en hoe zij optimaal kunnen toegroeien naar zelfstandigheid.

Het jongerenteam formuleerde tien aanbevelingen (zie kader). Zij pleiten er vooral voor dat de voorbereiding op zelfstandigheid tijdig start, dat er voldoende aandacht is voor de mening van de jongeren zelf in de voorbereiding én dat hulpverlening minder op problemen en kwetsbaarheden van jongeren georiënteerd is. Hun boodschap is dan ook: betrek jongeren voortdurend bij de aanpak van de 18-/18+ problematiek.

Tien aanbevelingen van jongeren

1. Start op tijd met de voorbereiding op zelfstandigheid
2. Stel samen met de jongere een toekomstplan op
3. Zorg voor één persoon waar de jongere op terug kan vallen
4. Bouw hulp af en/of zorg voor een warme overdracht
5. Zorg voor één hulpverlener met een open houding en klik
6. Faciliteer gezinsgerichte hulp
7. Maak hulpverlening meer praktisch en minder probleemgericht
8. Bied betaalbare huisvesting aan
9. Begeleid jongeren in het beheren van financiën
10. Bied maatwerk

Stefanie (19) zit in het jongerenteam van *I'm Ready!*. Zij vindt het vooral belangrijk dat je een klik hebt met je hulpverlener, dat het iemand is die je kunt vertrouwen. En dat hulp niet alleen gaat over omgaan met psychische of gedragsproblemen, maar er ook ruimte is voor het leren van praktische skills. >

- Zoals internetbankieren, brieven lezen en veilig gebruik van internet. Stefanie: “Als er wederzijds vertrouwen is en de hulpverlener is positief, zullen jongeren veel opener een hulptraject ingaan. En hebben zij meer motivatie om snel op eigen benen te kunnen staan.”

Goede voorbeelden

Sinds de decentralisaties begin vorig jaar zijn gemeenten verantwoordelijk voor de voorbereiding op zelfstandigheid van 16-plussers. In veel gemeenten is deze vorm van zorg echter nog niet van voldoende kwaliteit. Gelukkig zijn er ook gemeenten die de overgang van 18- naar 18+ heel serieus nemen. In diverse gemeenten zijn al regelingen ingevoerd en initiatieven gestart om effectieve zorg te garanderen voor jongeren die een instelling verlaten. Zoals in Apeldoorn en Amsterdam.

Apeldoorn: huisvesting

Apeldoorn onderschrijft de aanbevelingen van het project *I'm Ready!* om zo het zwarte gat – dat dreigt na jeugdhulp – te dichten. Nu stopt de jeugdhulp vaak als een jongere achttien jaar wordt, maar dit moment is vaak te abrupt. Sommige jongeren komen hierdoor in de problemen. De gemeente Apeldoorn maakt hier sinds kort concrete afspraken over met woningbouwcorporaties en wil jaarlijks minstens vijftig nieuwe woningen beschikbaar stellen voor ‘kwetsbare doelgroepen’, waaronder jeugd. Daarnaast wil de gemeente zich hard maken voor talentontwikkeling van jongeren, om zo op een positieve manier bij te dragen aan hun voorbereiding op zelfstandigheid.

‘Na alle behandelingen wist ik heel goed hoe ik met mijn psychische problemen moest omgaan, maar ik kon nog geen was draaien of formulier invullen’

Stefanie (19) van I'm Ready!

Amsterdam: participatie

Amsterdam heeft in 2014 het Jeugdplatform opgericht. Dit platform, waarin zowel jongeren als (hun) ouders participeren, geeft op een kritische en creatieve manier adviezen aan de gemeente over effectieve zorg voor 16-plussers en voorbereiding op zelfstandigheid. Het Jeugdplatform Amsterdam bestaat uit een adviesgroep (jongeren en ouders die de gemeente adviseren), belangenbehartigers (ervaringsdeskundige jongeren en ouders die in de verschillende stadsdelen de ogen, oren en mond zijn van het Jeugdplatform) en thematische werkgroepen. Door jongeren mee te laten praten over de zorg die zij ontvangen, gaan zij met zelfvertrouwen en meer optimisme op weg naar zelfstandigheid.

Rol pedagogen

Eén van de aanbevelingen van *I'm ready!* luidt: stel één persoon aan waar een jongere op terug kan vallen, ook als de behandeling of begeleiding al is beëindigd. Deze persoon moet iemand zijn uit het netwerk van de jongere, met wie over een lange periode een vertrouwensband kan worden opgebouwd.

De NVO ziet een belangrijke rol voor de pedagoog. Die is immers regelmatig, via onderwijs of jeugdhulp, betrokken bij de voorbereiding van jongeren op zelfstandigheid en kan hierover het gesprek met jongeren voeren. Defence for Children bekijkt nu met de NVO welke activiteiten ze verder kunnen starten, om samen toe te werken naar een structureel toegepaste – en tijdige – voorbereiding op zelfstandigheid voor alle jongeren die hier behoefte aan hebben.

*tekst: Pien Klieverik, projectmedewerker Jeugdrecht bij Defence for Children en Tim de Kroon, Public Affairs medewerker NVO
foto: Ton Hendriks*

Meer informatie en een overzicht van goede voorbeelden: www.iamready.nl

1. nos.nl/artikel/2087911-van-rijn-meer-aandacht-voor-16-plussers-in-jeugdzorg-en-ww.defenceforchildren.nl/p/48/4527/van-rijn-steunt-oproep-voor-betere-zorg-aan-16-plussers